

Armádu čeká více změn než dosud

Překvapivá, ale srozumitelná kapitulace ministra obrany staví jeho nástupce i premiéra před vážnou otázkou: Jak dosáhnout, aby těžkotonážní vlak české armády, z něhož vyskočil strojvůdce v obtížném stoupání, nezačal couvat zpět a v konečném výsledku nezpůsobil více škody než užítku? Má nový ministr armádu opět zakonzervovat a čekat na lepší časy? Osobně se domnívám, že pokud se znovu modernizace AČR zastaví, dopadneme s armádou jako s kupónovou privatizací – škody a náklady přesáhnou přínos a výsledky.

Nemůžeme-li zastavit, musíme dál směřovat k plně profesionální armádě, a to jak statutem, tak výkonností, k armádě která je mobilní, specializovaná, schopná mezinárodní spolupráce, disponující jak pasivní obranou, tak jednotkami schopnými aktivního bojového nasazení všude, kde je třeba. V dnešním složitém mezinárodním prostředí potřebujeme výkonnou armádu abychom byli bráni vážně. A musí to být armáda, která skrze spolupráci v NATO přinese pro naši bezpečnost více, než kolik bezpečnosti bychom si dokázali financovat samostatně. Kudy k takové armádě dospět je obtížný úkol, zejména pokud jde o čas a zdroje, které se nesmí kumulací zablokovat. Zkusme formulovat alespoň některá východiska:

1. Armáda se po svém oživení soustředila na tři oblasti: (i) vlastní modernizaci a profesionalizaci; (ii) na zahraniční mise a posilování mezinárodní interoperability; (iii) na zajištění vnitřní bezpečnosti ČR rozšířené i vůči asymetrickým teroristickým hrozbám. Ani v jedné oblasti nelze rezignovat, ale je třeba jejich vzájemné provázání tak, aby nedošlo k nezvládnutelné kumulaci úloh, která je hlavním zdrojem enormních nákladů stávajícího modelu reformy.

2. Ministerstvo i armáda dosud plánovaly ve fixním parametru 2.2% státního rozpočtu expandujícího růstem ekonomiky. Ve chvíli, kdy se tento parametr ukázal jako nedosažitelný, plán se zhroutil. Komerční firmy samozřejmě vědí, že musí být flexibilní aby obstály, výkonem, zaměstnanci i tlakem na snižování nákladů. Žijeme v tržním prostředí, které se mění, což platí i pro rozpočet státu. Flexibilitě, stanovení priorit a konstantnímu tlaku na snižování nákladů se musí učit i armáda, jinak bude k obdobným haváriím a rozčarování docházet periodicky.

3. Rozpočet resortu obrany musí obsluhovat i hodně nákladné kostlivce „nepochopitelných“ modernizačních rozhodnutí z poloviny 90. let, o kterých vedení MO v posledních letech raději z politických důvodů nemluvalo. Jejich obligatorní rozsah je takový, že razantnější zásah do rozpočtu prakticky znemožní potřebnou modernizaci i profesionalizaci. Nový ministr musí rozpočet resortu rozkrýt a ukázat jednotlivé položky a nároky, nemáme-li například skončit tak, že mnohamiliardový projekt L-159 budou jen letadla pro zábavu.

4. Transparentnost ukáže i to, že v armádě se nadstandardně utrácí, a to jak v důsledku návyku na garantovaný přísun peněz, tak v důsledku finančně velkorysého, jakkoli motivujícího přístupu k výdajům na provoz, modernizaci i zahraniční mise. I vojáci si musí uvědomit, že chtějí-li pro tuto zemi profesionálně sloužit, musí hospodařit a šetrně zacházet s prostředky daňových poplatníků, včetně eliminace neregulérností. Neustálá zpětná kontrola, analýza nákladů a výdajů, porovnávání statistik a tlak na hospodárnost, včetně rozkrývání tendencí k nehospodárnosti, musí jít paralelně s modernizací, profesionalizací i misemi. Do jaké míry odpovídají naše účetní, hospodářské a akviziční procedury srovnatelným praktikám v armádách NATO je rovněž jednou z úloh.

5. Armáda v sobě má leckteré složky, jejichž efektivnost i zaměření jsou z hlediska národní bezpečnosti více než sporné. Jak ukazuje causa Srba, nepochopitelně dlouho chyběla politická vůle udělat radikální řez v dílčí oblasti zpravodajských služeb, jejichž rozpočet také není bezvýznamný. Nyní tento čas nastal. Obdobně lze asi hovořit o stavu vojenského

školsství, o přílišných majetkových i finančních zátěžích resortu spojených s nadbytečnými náklady, funkcemi i prací, z nichž mnohé by v resortu být nemusely. V mnoha ohledech je armáda nadále oběžní sociálně zajišťující institucí. Chce-li směřovat k obranné a bojové profesionalitě, nemůže sloužit jako sociální pojišťovna.

6. Dosud naše armáda uměla především utrácet, a budiž řečeno, že v mnoha ohledech i za jiné instituce a organizace. Hodně o ní bylo slyšet a místy vyvolávala naddimenzovaná a nákladná očekávání (například termín ukončení základní služby). Nyní přišel čas, aby začala hledat cesty k tomu, jak také získávat finance. Existuje značná poptávka po našich schopnostech, výcviku i technice v některých specializovaných oblastech (například protichemická ochrana). Dosavadní vývoj resortu o tyto možnosti výnosů nedbal, spíše naopak. Armáda při loňských povodních pomáhala celé řadě významných bohatých soukromých firem nákladnou leteckou či pozemní technikou, aniž by uměla získat kompenzace v penězích nebo ve službách. V našich vojenských prostorech cvičí zahraniční specialisté za směšné částky, někdy i proto, že je to u nás levnější než u nich doma.

7. V neposlední řadě se musíme naučit i to, že vyslání našich jednotek do zahraničí, nemusí být financováno jen z našeho rozpočtu, ale i od těch, jejichž bezpečnost pomáháme zajišťovat. I takovýto způsob finančního zhodnocení se musí naši úředníci, diplomaté i vojáci naučit. Armáda dosud zná své výdaje, ale nezná svou cenu. Je čas tuto cenu zjistit.

Ivan Gabal